

УДК 808.51:324

Ворчакова І. Є.

к. політ. наук, доцент,
кафедра психології, філософії
та соціально-гуманітарних дисциплін,
НУК імені адмірала Макарова,
просп. Героїв України, 9,
м. Миколаїв, 54025, Україна
E-mail: vorchakova@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-4334-1793>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.37.15>

**СПІЧРАЙТИНГ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА
ПОЛІТИЧНОГО КОНСАЛТИНГУ**

У статті показана роль політичного спічрайтерства в сфері публічної політики та його вплив на організацію передвиборчої діяльності кандидатів на державні та політичні посади. Доведено, що спічрайтерство є невід'ємним структурним елементом політичного консалтингу. На прикладі політологічного аналізу праць західних наукових експертів піднімається питання про те, що робота політичних спічрайтерів має набагато ширше функціональне навантаження, ніж підготовка промов для кандидатів. Показується, що з роками робота спічрайтерів набуває все більшої затребуваності і має перманентний характер. Їх професійна діяльність може мати лімітарні форми, але часто не завершується після виборчих змагань. В дослідженні представлені різні підходи до інтерпретації понять «спічрайтер» і «спічрайтерство» та їх компонентні складові. До того ж здійснено розмежування дефініцій «спічрайтерство» та «політичне спічрайтерство». В статті наводяться приклади ефективності та неефективності політичних технологій, які використовують спічрайтери при підготовці кандидатів до виступів. В межах цього дослідження, на основі проведеного корпоративного аналізу дебатів між кандидатами в президенти В. Зеленського та П. Порошенка, обгрунтовані варіації політичних технологічних прийомів, застосовані спічрайтерською командою та політтехнологами задля ефективного впливу на громадську свідомість. Визначено критерії, за якими можна характеризувати роботу спічрайтерів в контексті оцінки підготовки та презентації передвиборчих промов. Превалююча латентність такого явища як політичне спічрайтерство виправдала необхідність глобальних наукових досліджень в цьому напрямку. Останнє дозволило вивчати та формулювати гіпотези щодо функціонального навантаження професійних спічрайтерів. **Ключові слова:** спічрайтинг, спічрайтер, політичний консалтинг, політичне спічрайтерство, політичні технології.

Постановка проблеми. Спічрайтери грають значну роль в політичному житті суспільства, можна навіть сказати, що вони є латентними історичними постатями. Найчастіше саме вдало складена промова для політиків може стати вирішальною епохальною подією. Неможна недооцінювати спічрайтерів, оскільки саме від значної частини їх роботи залежить майбутнє політичних лідерів і, як наслідок, цілої країни, а подекуди й міжнародної системи. Їхнє відношення до сьогодення передбачає їхній вплив на поточні політичні, економічні та соціальні події в державі. Промови, створені спічрайтерами, є своєрідним ланцюгом між сьогоденням та політичним майбутнім суспільства. Відношення спічрайтерства

до майбутнього породжується його впливом на стосунки між людьми, установи та країни. У цьому контексті предметом нашого дослідження є спічрайтерство як необхідний елемент електоральної компанії та діяльності політичних акторів та їх функціонально-концептуальна складова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, що зачіпають різні наукові аспекти політичного спічрайтерства, показав, що на сьогоднішній день недостатньо представлено вивчення означеної теми в українській політичній науці. Феномен політичного спічрайтерства як динамічного явища дає підстави констатувати, що змінюються підходи та методи до його вивчення та аналізу. Беззаперечна актуальність цієї складової політичного консалтингу підкреслює необхідність в подальших предметних наукових доробках.

Метою роботи є аналіз досвіду політичного спічрайтерства в порівняльному контексті сучасних політичних технологій та з'ясування його характерних особливостей.

Методологічна основа дослідження. В роботі здебільшого був використаний компаративний метод дослідження в історичній ретроспективі, що дає можливість з'ясувати різновиди політичних технологій, які застосовують спічрайтери під час написання промов для політичних лідерів. Гіпотетико-дедуктивний метод сприяв отриманню необхідних узагальнень щодо роботи політичних спічрайтерів через здійснення відповідних припущень.

Виклад основного матеріалу. Існують варіації підходів до інтерпретації понять «спічрайтерство», «спічрайтер» та «політичний спічрайтинг». Узагальнюючи широкий спектр дефініцій, можна підкреслити, що, здебільшого, науковці сходяться на тому, що «спічрайтер (англ. speech – «промова» + англ. write – «писати») – різновид діяльності людини, яка займається підготовкою доповідей та промов для публічних людей, політиків, бізнесменів, представників шоу-бізнесу» (Cheremskaya & Sukhenko, 2020, p. 238). «Спічрайтинг – це особлива PR-технологія, консалтинг-спічрайтинг тієї чи іншої особи з питань організації публічного виступу, а також створення текстів для цього виступу» (Isaykina, 2016, p. 180).

На політичній арені тексти для публічних виступів пишуться на місцевому, національному чи міжнародному рівнях для впливових осіб та лідерів.

Відмінною рисою політичного спічрайтингу є його постійність. Якщо бізнесові, громадські та інші організації і компанії можуть використовувати послуги спічрайтера епізодично – у разі необхідності створити фахову комунікацію, то політичні лідери практикують наймати спічрайтерів у штат працівників свого апарату. Спічрайтер відповідає за весь комплекс дій пов'язаних з підготовкою тексту публічного виступу для першої особи. Тому основним з професійно-особистісних якостей спічрайтера є комунікаційна культура та компетентність, а також професійні навички роботи з текстом. Крім того, він повинен мати високий рівень загальної культури та ерудиції, а також: професійну підготовку як спеціаліст по зв'язках з громадськістю; галузеву підготовку, що передбачає знання кон'юнктури відповідного ринку, аналіз інформаційної ситуації навколо суб'єкта, структуру управління та керівний склад, систему підрозділів суб'єкта; соціальну відповідальність за результати своєї праці та лояльність по відношенню до суб'єкта (Stadnichenko, 2020, p. 56).

До всього вищевказаного спектру обов'язків та функцій політичного спічрайтера додається ще й висока ступінь відповідальності. Вважається, що бути спічрайтером та писати політичні промови для провідних лідерів – це престижно,

але водночас, це й дуже складно і вимагає не тільки виграшного написання, але й високих навичок спілкування та співпраці. Знову ж таки, «на перший план виходить те, що спічрайтери мають різноманітні таланти у своїй лінгвістичній праці – вони можуть спеціалізуватися на письмі, але їхня повсякденна мовна робота набагато всеохоплююча. Визначальний елемент професії: спічрайтери є авторами, але ніколи не аніматорами своїх слів. І що важливо, ця відмінність означає, що вони також не є власниками своїх письмових робіт» (Richardson, 2017, р. 10).

Як зазначають закордонні вчені «американські політичні спічрайтери регулярно публікують статті для великих газет/видань; заяви для ЗМІ (можливі «саундбайти» або в наші дні «ретвіти»); записи для підготовки до дебатів; короткі звернення для прес-конференцій або для державних/федеральних законодавчих органів; і, звичайно, самі промови, які відрізняються відносною важливістю та довжиною. Наприклад, спічрайтери, які працюють над політичними кампаніями, відповідають за створення «простої промови», 5–10-хвилинного звернення, виголошеного на передвиборчих мітингах, яке передає виборцям загальну платформу кандидата. Все це означає, що типовий політичний спічрайтер повинен швидко й ефективно виконувати завдання відповідно до напруженого графіка кандидата чи політика» (Marpe, 2023, р. 270).

Вся діяльність спічрайтерів та політтехнологів спрямована на те, щоб створити відповідний імідж політичному лідеру.

Мовний імідж включає змістовну і виконавчу компоненту. Над змістовною компонентою працюють спічрайтери. До їхніх завдань входить написати грамотну, логічну промову, що відповідає очікуванням аудиторії та відповідну іміджу політика. Завданням з зірочкою для кожного спічрайтера є не просто написати хорошу промову, а промову такими словами і стилем, як говорить політик в житті, щоб його виступ не дуже відрізнявся від повсякденного спілкування. Виконавча складова – це робота політика. Вона включає володіння технікою мови і виконавчою майстерністю. Удосконалити виконавчу складову публічної персони допомагають фахівці з мовного іміджу (Trushkevych, 2023, р. 94).

Норвезький професор Дженс Е. К'елдсен (Kjeldsen, 2021) досліджував візуальні засоби для створення риторики уособлення та реальності. В своїй науковій праці він показав поєднання риторики та епістемології візуального та інформаційного дизайну з одного боку та політичної ораторії з іншого. На прикладі промови президента Барака Обама вчений довів ефективність застосування таких технологій (поширення в Інтернеті у вигляді так званих розширених версій, де телевізійні зображення виступу Обама з промовою супроводжувалися малюнками, графіками та таблицями, які використовувалися для переконання аудиторії щодо фактичного стану справ у Сполучених Штатах).

Більшість вітчизняних вчених оцінюють роботу спічрайтерів за допомогою контент-аналізу текстів підготовлених спічрайтерами промов для політичних лідерів. Так, А. Денисюк, аналізуючи тексти П. Порошенка за часів його каденства, дійшла висновку, що «промови написані простою мовою, зрозумілою звичайному слухачу. Однак виступи, адресовані зарубіжній аудиторії, більш складні. Це означає, що промови на міжнародних конференціях або в якості запрошеного оратора розраховані на аудиторію більш високого освітнього рівня. Меседжі для української та зарубіжної аудиторій схожі. У виступах перед українцями риторика П. Порошенко зміщується у ліву частину політичного спектра, а перед зарубіжними журналістами або політиками – трохи вправо з деякими варіаціями в динаміці за часом. Різниця в політичних позиціях пов'язана також

із певними темами й ситуаціями. Наприклад, в економічних і соціальних питаннях П. Порошенко демонструє ліві позиції, а під час звинувачень у терактах вони зміщуються вправо» (Denisyuk, 2017).

П. Порошенко вступив у президенство зі значним попереднім політичним досвідом, умів добре орієнтуватися в суспільних процесах, вільно володів ораторськими навичками. Не зважаючи на це, він тісно співпрацював зі спічрайтерами і довіряв координувати їх роботу, за свого президенства, політтехнологу Олегу Медведеву. Утім, п'ятий президент часто особисто брав участь у складанні промов і виступів. В. Зеленський також звертається за допомогою до консультантів. У медіапросторі можна зустріти інформацію, що шостому Президенту допомагають готувати тексти промов та безпосередньо готують його до зустрічі з громадськістю друзі з «Квартал 95». Одним із провідних авторів промов президента є Сергій Шефір (Isaykina, 2020, p. 109).

Будь-які передвиборчі політичні технології мають на меті вплив на громадську думку. Робота політичних спічрайтерів і полягає в тому, щоб всі промови кандидатів передвиборчої гонки писати так, щоб вони чинили продуманий вплив на електоральну поведінку.

Роботу спічрайтерської команди можна добре було прослідити на прикладі передвиборчих дебатів вищезгадуваних кандидатів у президенти – Петра Порошенка і Володимира Зеленського, яка показала наскільки вдало продумана і написана промова може стати вирішальною історичною подією. Проаналізуємо успішні і невдалі політичні технології, які були застосовані спічрайтерами при підготовці своїх кандидатів до виступів. Об'єднуючою складовою в промовах обох кандидатів було застосування маніпулятивних технологій, які є, на думку політичних експертів, найбільш дієвим впливом на електоральну свідомість. Так, наприклад, І. Большан зазначає, що «маніпулятивні технології діють через створення штучних умов, коли все відбувається як би «само собою», але в той же час згідно до чітко заздалегідь прописаного сценарію. У ході маніпулятивного впливу людина не відчуває зовнішнього примусу, йому здається, що він сам приймає рішення і вибирає форму своєї поведінки або ж що відбуваються навколо нього події виправдані реаліями нашого світу» (Bolshan, 2022, p. 11).

Написані промови кандидатам у Президенти України 2019 року були добре підготовлені спічрайтерами і неодноразово репетирувалися ораторами. Вважається, що до роботи спічрайтерів відноситься не тільки написання промов, але й підготовка до публічного виступу кандидатів. Політтехнологи, разом зі спічрайтерами, працюють над їх жестами, мімікою і вимовою.

Відповіді В. Зеленського на запитання опонента виглядали так, наче були передбачувані і заздалегідь підготовлені. А ось П. Порошенко був не підготовлений спічрайтерською командою до навали запитань від В. Зеленського. І, в свою чергу, череда запитань від останнього, була добре продуманим психологічним прийомом. Саме він показав, що політтехнологи і спічрайтери повинні мати неабиякий досвід в роботі з public relations (зв'язки з громадськістю). Вони моніторять ситуацію в інтернетпросторі, відслідковують політичні настрої громадян і саме завдяки їх вивченню і аналізу, у виступі В. Зеленського постановка перманентних запитань П. Порошенкові була, на нашу думку, найбільш яскравим моментом в промові вже діючого українського президента. До того ж перш ніж поставити ці запитання В. Зеленський підкреслив, що їх попросили його поставити громадяни України в інтернетплатформі («Як так вийшло, що Україна практично найбідніша держава при найбагатшому президентові за всю історію?

Чому підпалювачів магазину «Рошен» знайшли за 4 години, а підпалювачів військових складів і підривачів автомобіля Павла Шеремета не можуть знайти кілька років? Як ви спите ночами? Чому ніхто не сидить за Іловайськ і Дебальцеве? Чому через 5 років ми так і не знаємо імен убивць на Майдані? Чому не покарані прибічники Януковича? Чому не знято недоторканність з депутатів?).

Ще однією вдалою політичною технологією, застосованою в промові В. Зеленського, на нашу думку, було апелювання до народу, точніше демонстрація «парня з народу». Наприклад, використання жаргонної лексики – це пряма демонстрація В. Зеленським, що він ближче до простого народу і одночасно дорікання П. Порошенку щодо провальної медичної реформи. Чи, наприклад, вислів, що президентом повинен бути не олігарх, а людина з народу, натякаючи на себе і подавляючи опонента. В. Зеленський часто говорив «у нас», причисляючи себе до народу.

Спічрайтери та політтехнологи В. Зеленського добре скористалися ситуацією, що є фактично вчинки П. Порошенка, за які йому можна дорікнути. В свою чергу, єдиний політичний прийом, яким апелювали спічрайтери Порошенко, був відсутність досвіду в В. Зеленського і його некомпетентність. Звичайно, обидва кандидата, в більшості своїй, під час виступу звинувачували один одного в тих чи інших вчинках, однак робили це цивілізовано, що є нормальною умовою демократичного способу проведення дебатів. Як говорив відомий економіст і філософ 19 століття Дж. С. Мілль, «соціальний і науковий прогрес відбувається через бурхливі дебати за участю протилежних точок зору. Для формування різних точок зору люди повинні мати свободу думки і слів» (Resnik, 2008, p. 32).

Як зазначалося вище, робота спічрайтера включає також, при підготовці до виступу кандидата, удосконалення його навичок щодо узгодженості тексту і вимови з мімікою, рухами і жестами. У Порошенка на дебатах з В. Зеленським була впевнена, рівна спина і схрещені пальці, що вважається показником дискусійної майстерності. Однак, незрозумілим був його рух в бік опонента під час виступу останнього. Можна передбачити, що такий технологічний прийом був застосований з метою залякування і збиття з думки свого опонента. Однак, такий психологічний спосіб виявився провальним, тому що В. Зеленський ні жестом, ні інтонацією не дозволив собі сторопіти і продовжив промову наче нічого не відбувається.

Таким чином, на основі проведеного порівняльного аналізу виступів двох кандидатів в президенти, ми приходимо висновку, що роботу спічрайтерів в контексті оцінки підготовки та презентації передвиборчих промов можна характеризувати за певними критеріями:

- застосування інноваційних технологій;
- актуальність інформації;
- змістове та лінгвістичне навантаження промови;
- креативність подання інформації;
- підготовка кандидата до виступу (постанова, жести, міміка);
- передбачуваність запитань від опонента;
- сприйняття аудиторією;
- психологічна взаємодія з опонентом.

Висновки. Концептуально-теоретичний аналіз політичного спічрайтерства дав можливість розширити його змістове навантаження. Відтак, доведено, що робота політичних спічрайтерів не обмежується лише написанням промов для кандидатів на державні та політичні посади, а й включає широкий спектр діяльності: участь у створенні іміджу кандидата через його вербальне позиціонування; допомога політику удосконалювати техніку мови і виконавчу майстерність;

робота з електоратом через письмове спілкування в соціальних сетях та ведення соціальних сторінок кандидатів в інтернет-мережі тощо. Часто задля правильного донесення суті промови, написаною спічрайтером, останньому приходится працювати над вимовою, інтонацією і жестами кандидата.

Метод порівняльного аналізу дав можливість визначити критерії за якими можна характеризувати роботу спічрайтерів в контексті оцінки підготовки та презентації передвиборчих промов. До основних критеріїв ми віднесли: застосування інноваційних технологій; актуальність представленої інформації; змістове та лінгвістичне навантаження промови; креативність подання інформації; підготовку кандидата до виступу (постанова, жести, міміка); передбачуваність запитань від опонента; сприйняття промови аудиторією; психологічну взаємодію з опонентом.

Політичні технології як невід’ємна частина будь-якої PR-компанії показали, що вони мають обов’язкову маніпуляційну складову. Політичні спічрайтери, готуючи політичні промови замовникам, думають в першу чергу про вплив на громадську думку, застосовуючи всебічний спектр психологічних прийомів. Відтак, політичний спічрайтер – це спеціаліст, у першу чергу, в галузі іміджології та лінгвістики, що повинен ще мати достатній рівень знань з психології, дипломатії, історії та політології.

Таким чином, динамічність політичних процесів та модифікації в міжнародній дипломатичній системі, що відбуваються останніми роками, дають підстави стверджувати, що змінюються імідж і політична поведінка основних політичних акторів, а відтак і роль політичних спічрайтерів у цих процесах буде залишатися важливою. Це свідчить про необхідність продовжувати ґрунтовні дослідження в галузі політичного спічрайтерства як невід’ємної складової політичного консалтингу.

References [Список використаної літератури]

- Bolshan, I.V. (2022). Political consulting and the influence of political technologies on electoral opinion. *Politicus: scientific journal*, 3, 7–14 [in Ukrainian]. [Большан І. В. Політичний консалтинг та вплив політичних технологій на електоральну думку. *Політикус: науковий журнал*. 2022. Вип. 3. С.7–14].
- Cherem'ska, O.S., & Sukhenko, V.G. (2020). Innovative vocabulary in the era of political transformations: enrichment or loss of identity. *Challenges and achievements of European countries in the area of philological researches : collective monograph*, 2, 237–252 [in Ukrainian]. [Черемська О. С., Сухенко В. Г. Інноваційна лексика в добу політичних трансформацій: збагачення чи втрата ідентичності. *Challenges and achievements of European countries in the area of philological researches : Collective monograph*. Vol. 2. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2020. P. 237–252].
- Denisyuk, A.V. (2017). Political speechwriting as a PR technology. *International Scientific and Practical Conference "Scientific Problems of State-Building of Ukraine": theses of reports*. Retrieved from <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/e-democracy/e-democracy2017/schedConf/presentations> [in Ukrainian]. [Денисюк А. В. Політичний спічрайтинг як PR-технологія. *Міжнародна науково-практична конференція «Наукові проблеми державотворення України»* : тези доп., 7-8 листопада 2017 року, м. Вінниця / Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця, 2017. С. 103–106. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/e-democracy/e-democracy2017/schedConf/presentations> (дата звернення: 10.02.2024)].
- Isaykina, O. (2020, May 13). Historical aspects of the development of speechwriting. *History, archaeology, information, library and archival affairs: current problems of science and education: theses of reports* [in Ukrainian]. [Ісайкіна О. Історичні аспекти розвитку спічрайтерства. *Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти* : тези доп. I Міжнар. наук. конф., м. Кропивницький, 13 трав. 2020 р. / Центральньоукр. нац. техн. ун-т. Кропивницький, 2020. С. 107–110].
- Isaykina, O.D. (2016). Speechwriting as a basic technology of political PR. *Society. Document. Communication*, 2, 177–188 [in Ukrainian]. [Ісайкіна О. Д. Спічрайтинг як базова технологія політичного піару. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2016. Вип. 2. С. 177–188].
- Kjeldsen, J.E. (2021). The Rhetoric of Digital Presentation Tools in Politics: The Case of Visual Knowledge in President Obama's Enhanced State Of the Union. *Knowledge design visual rhetoric in science communication*, 37(4), 86–102 [in English]. [Kjeldsen J.E. The Rhetoric of Digital Presentation Tools in

- Politics: The Case of Visual Knowledge in President Obama's Enhanced State Of the Union. *Knowledge design visual rhetoric in science communication*. 2021 Vol. 37, Is. 4. P. 86–102].
- Mapes, G. (2023). The life of a political speech(writer): metadiscursive text trajectories in high-end language work. *Journal of Linguistic Anthropology*, 33(3), 264–284 [in English]. [Mapes G. The life of a political speech(writer): metadiscursive text trajectories in high-end language work. *Journal of Linguistic Anthropology*. 2023. Vol. 33, Is. 3. P.264–284].
- Resnik, D.V. (2008). Freedom of Speech in Government Science. *Issues in Science and Technology*, 24 (2), 31–34 [in English]. [Resnik D. V. Freedom of Speech in Government Science. *Issues in Science and Technology*. 2008. Vol. 24 Is. 2. P. 31–34].
- Richardson, M. (2017). Ghosting politics: speechwriters, speechmakers and the (re)crafting of identity. *Cultural Studies Review*, 23 (2), 3–17 [in English]. [Richardson M. Ghosting politics: speechwriters, speechmakers and the (re)crafting of identity. *Cultural Studies Review*. 2017. Vol. 23, Is. 2. P. 3–17].
- Stadnichenko, O. (2020). Speechwriting: art and technology of political PR. *Problems and prospects of the development of modern science in the countries of Europe and Asia: materials of the XXXI International science and practice internet conference*, 55–57 [in Ukrainian]. [Стадніченко О. Спічрайтинг: мистецтво і технологія політичного PR. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії* : матеріали XXXI Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. Переяслав, 2020. С. 55–57].
- Trushevyh, G.B. (2023). Image-making in modern political technologies: Ukrainian experience: *Doctor's thesis*. 052. Odesa, 205 p. [in Ukrainian]. [Трушевич Г. Б. Іміджмейкінг у сучасних політичних технологіях: український досвід : дис...доктора філософії : 052. Одеса, 2023. 205 с].

Стаття надійшла до редакції 19.02.2024

Vorchakova I. E.

Department of Psychology, Philosophy and Social and Humanitarian Disciplines
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Heroiv Ukrainy Ave., 9, Mykolaiv, 54025, Ukraine

SPEECHWRITING AS AN ESSENTIAL COMPONENT OF POLITICAL CONSULTING

Summary

The article shows the role of political speechwriting in the field of public policy and its influence on the organization of pre-election activities of candidates for state and political positions. It has been proven that speechwriting is an integral structural element of political consulting. Using the example of a political analysis of the works of Western scientific experts, the question is raised that the work of political speechwriters has a much wider functional load than the preparation of speeches for candidates. It is shown that over the years the work of speechwriters is becoming more and more in demand and has a permanent nature. Their professional activity may have liminal forms, but often does not end after the election contests. The study presents different approaches to the interpretation of the concepts of "speechwriter" and "speechwriting" and their component parts. In addition, the definitions of "speechwriting" and "political speechwriting" were distinguished. The article provides examples of the effectiveness and ineffectiveness of political technologies used by speechwriters when preparing candidates for speeches. Within the framework of this study, based on the conducted corporate analysis of the debate between presidential candidates V. Zelensky and P. Poroshenko, justified variations of political technological techniques applied by the speechwriting team and political technologists to effectively influence public consciousness. The criteria for characterizing the work of speechwriters in the context of evaluating the preparation and presentation of pre-election speeches have been determined. The prevailing latency of such a phenomenon as political speechwriting has eliminated the need for global scientific research in this direction. The latter made it possible to study and formulate hypotheses regarding the functional load of professional speechwriters.

Key words: speechwriting, speechwriter, political consulting, political speechwriting, political technologies.